

VAGYONNYILATKOZAT – ADATVÉDELEM – INFORMÁCIÓSZABADSÁG

Ez az írás öt év vesztes csatáiról szól. Látszólag az Országgyűlés adatvédelmi biztosának vereségeiről. Valójában azonban egy alkotmányos alapjog folyamatos devalválódásáról. A téma kétségkívül kényes, hiszen nem vállal népszerű feladatot magára az, aki a korrupció elleni harcról szóló mindennapos politikai kampányszövegekkel, a politikusok sokat hangoztatott „üvegsebűségének” [sic!] követelésével szemben alkotmányos aggályokkal hozakodik elő. De talán nem reménytelen a jogállamiság jövője, amíg az aktuális politikai „marketing” alávethető az alkotmányosság szempontjainak.

„Amit a történelmi időben és a társadalmi térben korrupciónak nevezünk, mindenkor és mindenhol fellelhető. A különböző társadalmak által megálmodott és kikínlódott közjó mint társadalmi konstrukció mindig együtt él ikerpárjával, amit nevezhetünk akár közrossznak is, de már igen régóta inkább csak korrupciónak mondunk. A korrupciónak van néhány frappáns definíciója, de már egy felületi kutakodás után is világossá válik, hogy a korrupció mint romlottság: gyűjtőfogalom, az etikailag és jogilag minősített bűnök gyűjtőfogalma, ami koronként és társadalmi helyzetektől függően a legkülönbözőbb formákat ölti” – írja némiképp rezignáltan Gombár Csaba egy a korrupcióról szóló tanulmánykötet bevezetőjében.¹

Bármennyire is kerülgeti e témát, írásomnak nem tárgya a korrupció elemzése. Amiről meggyőzni igyekszem az olvasót, az az, hogy a kötelező vagyonnyilatkozat előírása az állam átláthatóságának, a közpénzek ellenőrizhetőségének, a közfeladatot ellátó személyek elszámoltathatóságának nemcsak alkotmányellenes, hanem alkalmatlan eszköze is. Ráadásul azzal, hogy farizeus módon a megoldás látszatát igyekszik kelteni, eltereli a figyelmet a korrupció elleni küzdelem valóban hatékony módszereiről.

A kötelező vagyonnyilatkozat személyi körének kiterjesztését szorgalmazók többnyire „megfelelőnek” arról, hogy a vagyonnyilatkozatra kötelezés nem mellékesen egy alkotmányos alapjog korlátozását is jelenti, s hogy e korlátozásnak az Alkotmánybíróság által meghatározott szigorú alkotmányos kritériumai vannak.

Mielőtt a vagyonnyilatkozat intézményének hazai „fejlődéstörténetét” és az azt kísérő, az adatvédelmi biztos és a jogalkotó közötti jogi vitákat bemutatnám,

indokoltnak tartom összefoglalni az információs jogokkal (itt: a személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával) kapcsolatos legfontosabb normákat.

Alkotmányunk szerint a Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jó hírnélvhez, a magánlakás sértetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog [59. § (1) bekezdés] és mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze [61. § (1) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság nevezetes „személyi szám”-döntésében, 15/1991. (IV. 13.) számú határozatában² lefektette az információs önrendelkezési jog alapjait, az e határozatban foglaltakat egy évvel később a jogalkotó építette be a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénybe (a továbbiakban: adatvédelmi törvény).

A magyar megoldásnak nem csupán az a specialitása, hogy a törvényhozó két önálló alkotmányos jogot, a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogot (melyet szokás információs szabadságnak nevezni) szabályoz egy törvényben, hanem hogy ez utóbbi meghatározása is e két jog elhatárolásán alapul. Az adatvédelmi törvény 2. § 1. pontja szerint *személyes adat* a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A 2. § 3. pontja szerint *közérdekű adat* az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, a személyes adat fogalma alá nem eső adat.

Az adatvédelmi törvény szerint tehát az információs szabadság köréből ki van zárva a személyes adat. Másképpen fogalmazva: a hazai szabályozás szerint egy adat vagy személyes, vagy közérdekű. Köztes megoldás nincs. A közérdekű és a személyes adatok ilyen elválasztása ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a nyilvánosság határai is ugyanott húzódnának. Mindkét alapjog alkotmányosan korlátozható: léteznek olyan közérdekű adatok, amelyek nyilvánossága meghatározott ideig korlátozott (lásd államtitok, szolgálati titok), és megfordítva: a személyes adatok meghatározott körének nyilvánosságát törvény lehetővé te-

heti, sőt elő is írhatja. Az adatvédelmi törvény 19. § (2) bekezdése kimondja például, hogy az állami, önkormányzati vagy egyéb közfeladatot ellátó szerv hatáskörében eljáró személy neve és beosztása – ha törvény nem tesz kivételt – nyilvános adat.

Az adatvédelmi törvénnyel kapcsolatos eddigi jogalkalmazói gyakorlat egyik legizgalmasabb kérdése volt a két jog ütközésének feloldása. Ahol az állam működése a közfeladatot ellátó személyek révén megismerésül, a közérdekű adatok egy köre elkerülhetetlenül személyes adat is. (A mindenkor magyar miniszterelnök fizetése egyfelől személyes adat, hiszen meghatározott természetes személy adata, másfelől közérdekű adat mint költségvetési tétel.) Ma az adatvédelmi törvény szűkszavúan csak annyit mond, hogy az állami, önkormányzati vagy egyéb közfeladatot ellátó szerv hatáskörében eljáró személynek a feladatkörével összefüggő személyes adata a közérdekű adat megismerését nem korlátozza.³ Noha 1992-ben, az adatvédelmi törvény országgyűlési vitájában elhangzott erre vonatkozó képviselői módosító javaslat, a kormány támogatása nélkül nem kerülhetett a törvény szövegébe olyan szabály, amely a személyes adat és a közérdekű adat jelzett konfliktusát feloldotta volna.

Egyértelmű törvényi szabályozás híján az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatában⁴ úgy érvelt, hogy a demokratikus államélet és közvélemény érdekében az állami tisztviselők és más közszereplő politikusok alkotmányosan védett magán-szférája másokénál szűkebb. Sok esetben személyes adataik ismeretére is szükség lehet, ha azok funkciójukkal vagy közszereplésükkel összefüggnek. A közhatalmat gyakorlók vagy a politikai közszereplést vállalók⁵ esetében a személyek – különösen a választópolgárok – közérdekű adatok megismeréséhez fűződő joga elsőbbséget élvez az előbbieket olyan személyes adatainak védelméhez képest, amelyek köztevékenységük megítélése szempontjából jelentősek lehetnek. Az e körbe eső személyes adatok megismerhetőségére nem csupán az állami és a politikai közélet informált megvitatása érdekében van szükség, hanem az állami szervek helyes megítéléséhez és a működésükbe vetett bizalom megalapozásához is.

Az adatvédelmi törvény és az Alkotmánybíróság ezen határozatának együttes értelmezése alapján a kérdés mármint az, hogy a természetes személyek vagyoni állapotára vonatkozó adatok kezelésének (nyilvántartásának, nyilvánosságra hozatalának stb.) melyek a törvényes feltételei és hogy ezek a feltételek eltérők-e a közfeladatot ellátó személyek és a „civilék” esetében.

Az eddigiek alapján aligha kétséges, hogy meghatározott természetes személyek vagyonával kapcsola-

tos adatok személyes adatoknak minősülnek, a kötelező vagyonyilatkozat előírása pedig ezen alapjog korlátozását jelenti. Az alapjogok korlátozásának alkotmányosságával kapcsolatban az Alkotmánybíróság által megfogalmazott közismert kritériumok a következők: ha a korlátozás kényszerítő ok nélkül történik vagy egyébként nem áll összhangban az elérni kívánt céllal, azaz nem elkerülhetetlen, akkor az alapjog lényeges tartalmát érintő sérelem megállapítható (szükségesség). A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kiválasztani. Ha a korlátozás a cél elérésére alkalmatlan, az alapjog sérelme megállapítható (arányosság).

De vajon hol húzódnak a korlátozhatóság határai az úgynevezett közfeladatot ellátó személyek⁶ esetében? Meddig jogos a nyilvánosság követelése az információszabadság nevében? Az e kérdések körüli vitákról⁷ szól ez a írás.

AZ ELSŐ ÜTKÖZET: AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK VAGYONNYILATKOZATA - KÉTSZER

1996 őszén az Országgyűlés napirendjére tűzte az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény módosítását, amely – az összeférhetetlenséggel kapcsolatos szabályok kiegészítése mellett – „a demokratikus közélet tisztaságának előmozdítása, valamint annak érdekében, hogy az országgyűlési képviselők a demokratikus jogállam keretei között megfelelően lássák el feladataikat”⁸, célul tűzte a kötelező vagyonyilatkozat intézményének bevezetését. A képviselői indítványként benyújtott törvényjavaslatot a parlamenti vitát megelőzően az Országgyűlés Mentelmi, összeférhetetlenségi és mandátumvizsgáló bizottságának elnöke véleményezésre megküldte az adatvédelmi biztosnak.

A törvényjavaslat a képviselőket mandátumuk megszerzésekor és megszűnésekor a saját és a velük közös háztartásban élő házastárs- és élettársuk, valamint gyermekeik vagyonyilatkozatának benyújtására kötelezte. A vagyonyilatkozatok kezelésére és nyilvántartására az Országgyűlés Mentelmi és összeférhetlenségi bizottságát hatalmazta fel. Azokba betekintést kizárólag a képviselők számára engedett volna. További adatkezelési szabály híján ez a koncepció voltaképpen egy korlátozott nyilvánosságú regisztrációt jelentett volna.

Az adatvédelmi biztos – amellet, hogy a javaslat intenciójával egyetértett – már ekkor felhívta a figyelmet arra,⁹ hogy a leghigorúbb szabályok sem zárhatják ki a korrupció lehetőségét. Ezen felül két súlyos

kifogást fogalmazott meg. Az információs önrendelkezési jogból következően vagyonyilatkozat megtételére – mivel az személyes adat – csak az érintett jogosult, a házastárs, élettárs és a gyermek vagyonára is kiterjedő szabályozás alkotmányosan csak a jövőre vonatkozhat, a törvény hatálybalépése előtt mandátumot szerzett képviselők hozzátartozóinak esetében csak önkéntesen kerülhet sor adatközlésre. A biztos leszögezte továbbá, hogy az információs önrendelkezési jog csak arányosan és indokoltan korlátozható. Ebből kifolyólag a „képviselő, de különösen hozzátartozója vagyonában indokolatlanul bekövetkezett *vagyonnövekmény mértéke* minősül közérdekű adatnak, a vagyonyilatkozat tartalma azonban önmagában nem”.

A parlament a törvény¹⁰ elfogadásakor nemcsak hogy figyelmen kívül hagyta az adatvédelem országgyűlési biztosának véleményét, hanem az eredeti javaslaton is túllépett. A képviselők számára kétféle – egy tágabb és egy szűkebb körű – vagyonyilatkozat benyújtását írta elő, s az Országgyűlés elnöke számára kötelezővé tette ez utóbbi nyilvánosságra hozatalát.¹¹ Noha az adatvédelmi törvény már idézett 3. § (3) bekezdése kimondja, hogy törvény közérdekből – az adatok körének kifejezett megjelölésével – elrendelheti a személyes adat nyilvánosságra hozatalát, a törvényhozó elmulasztotta megindokolni, miért fűződik közérdek ahhoz, hogy teljes nyilvánosságot kapjanak a képviselők aktuális vagyoni állapotával – tehát nem az indokolatlannak tekinthető vagyonnövekménnyel – kapcsolatos adatok.

Utólagos normakontrollra irányuló beadványok alapján a képviselői vagyonyilatkozat kérdésében állást foglalt az Alkotmánybíróság is. Noha ennek elemzése nem tartozik szorosan vállalt témámhoz, jelentőségére tekintettel fontosnak tartom rövid ismertetését. Az Alkotmánybíróság 30/1997. (IV. 29.) AB döntésében elutasította a képviselői vagyonyilatkozattal kapcsolatos alkotmányossági kifogásokat.¹² A határozat egyfelől leszögezi ugyan, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog törvényi korlátozása csak abban az esetben minősíthető alkotmányosnak, ha az megfelel az alapjogi korlátozásokkal szemben támasztott követelményeknek, ezt követően azonban nem veszi nagytű alá a kifogásolt rendelkezéseket. Elmulasztja megvizsgálni a korlátozás célját. Nem teszi fel azt a kérdést, hogy a törvény preambulumban és indoklásában meghatározott célok: a demokratikus közélet tisztaságának előmozdítása, a képviselői feladatok megfelelő ellátása eléréséhez a szóban forgó korlátozások elkerülhetetlenül szükségesek-e, alkalmasak-e, és hogy az alkalmazott jogkorlátozás arányban áll-e az elérendő céllal. Mindezt evidenciaként kezelve szögezi le a testület, hogy az Országgyűlés mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy a törvényi

célok érvényesítése érdekében milyen mértékű adatszolgáltatási kötelezettséget ír elő. Nagy döntési szabadsággal rendelkezik a tekintetben, hogy adott politikai körülmények között milyen mértékben itéli korlátozhatónak saját ügyében¹³ az információs önrendelkezési jogot, hogy a képviselőkön kívül mely családtagjaira terjeszti ki a nyilatkozattételi kötelezettséget, és mely vagyoni, jövedelmi és érdekeltégi adatokat von be az adatszolgáltatási kötelezettség körébe. Az Alkotmánybíróság ezt követően hozzászól: „a törvény céljaival – különösen a képviselők vagyoni jövedelmi viszonyai átláthatóságának és ellenőrizhetőségének biztosításával – összhangban, e célok megvalósításához szükséges mértékben és arányosan korlátozza az adatszolgáltatási kötelezettség körébe bevont személyek információs önrendelkezési jogát.”¹⁴

A határozat ezt a megállapítást többször megismétli, de a szöveg semmilyen utalást nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az Alkotmánybíróság mérlegelte volna, vajon a jogalkotó minden egyéb lehetőséget kimerített-e a kitűzött cél elérésére, vagy hogy vajon nem lett volna-e elegendő a vagyonyilatkozatok nyilvántartása és indokolt esetben az illetékes parlamenti bizottság általi ellenőrzése – mint jóval kisebb súlyú korlátozás. Hiszen nem szabad megfelelednünk arról, hogy a nyilvánosságra hozatal az információs önrendelkezési jog leg súlyosabb korlátozása.

Ugyancsak vizsgálat nélkül utasította el az Alkotmánybíróság azt az indítványozói kifogást, amely szerint a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség előírása alkalmatlan a kitűzött cél elérésére. A határozat megállapítja ugyan, hogy a nyilatkozattételi forma kétségtelenül lehetővé teszi hamis adatok közlését – vagy adatok eltitkolását, tehetjük hozzá. Ez azonban – vélekedett az Alkotmánybíróság – nem teszi alkalmatlanná az adatszolgáltatás alkotmányos céljainak elérésére ezeket az intézményeket. Ha a képviselő ellen összeférhetlenségi eljárás indul, a Mentelmi, összeférhetlenségi és mandátumvizsgáló bizottságnak módjában áll ellenőrizni, hogy az adatok megfelelnek-e a valóságnak. A szolgáltatott adatok valóságának legfontosabb biztosítója a képviselő érdekeltége abban, hogy valós információkat adjon vagyoni helyzetéről, mert ez szolgálja biztonságát és szavahihetőségét. A valóságnak meg nem felelő adatok szolgáltatása esetén ennek a ténynek a nyilvánosság elé tárása jelentősen befolyásolja a választópolgároknak a képviselőről alkotott értékítéletét, a képviselő tevékenységének a közvélemény által történő hátrányos megítéléséhez vezet.¹⁵ Az elmúlt esztendőkkor korrupciógyanús ügyeinek hosszas sorolását – úgy gondolom – mellőzhetem. Az egyes esetek bemutatása nélkül is nyilvánvaló, hogy a képviselői vagyonyilatkozat deklarált célja megannyi törvényes és törvénytelen módon kikerülhető.¹⁶

Visszatérve az adatvédelmi biztos és a jogalkotó között folyó vitára: a képviselői vagyonyilatkozat történetének újabb állomását az a 2001. januári ügy jelentette, amikor két képviselő a biztos állásfoglalását kérte az országgyűlési képviselők vagyoni helyzetét vizsgáló bizottság létrehozásáról szóló 103/2000. (XII. 20.) országgyűlési határozat rendelkezéseivel kapcsolatban. Álláspontjuk szerint annak több pontja sértette a képviselők és családtagjaik személyes adatok védelméhez fűződő jogait.

A tíz pontból álló országgyűlési határozattal a parlament kormánypárti többsége egy olyan vizsgálóbizottság létrehozásáról döntött, amely a képviselők jogállásáról szóló törvényben meghatározott eljárástól függetlenül kívánta megvizsgálni a képviselők mandátumszerzésének időpontjához képest bekövetkezett vagyongyarapodását. A határozat 3. pontja szerint az aktuális vagyonyilatkozatot a képviselők az alkotmány 21. § (3) bekezdése¹⁷ alapján kötelesek benyújtani.

Az adatvédelmi biztos állásfoglalásában¹⁸ az adatvédelmi törvény rendelkezéseire hivatkozva kifejtette, hogy személyes adatot kezelni csak az érintett hozzájárulásával vagy törvény felhatalmazása alapján lehet. Utalt az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatára, amely szerint a közhatalmat gyakorlók alkotmányosan védett magánszférája szűkebb, mint a magánszemélyeké. Az Alkotmánybíróság határozatából azonban nem következik, hangsúlyozta az adatvédelmi biztos, hogy a közhatalmat gyakorlók, jelen esetben az országgyűlési képviselők információs önrendelkezési jogának korlátozásakor ne kellene az alapjogi korlátozás alkotmányos kritériumaira tekintettel lenni. A biztos szerint súlyosan kifogásolható, hogy a vitatott országgyűlési határozat az adatvédelmi törvény kifejezett előírása ellenére csak a bizottság felállításának célját jelöli meg, az adatkezelését nem. De még ha elfogadható is az országgyűlési vitában többször megfogalmazott cél: a korrupció visszaszorítása, hiányzik annak igazolása, hogy egy újabb parlamenti bizottság felállítása és az általa lefolytatott ellenőrző eljárás a visszaélések megakadályozásának elkerülhetetlen és alkalmas eszköze.

„A kötelező vagyonyilatkozat intézménye – ahogy a közelmúlt tapasztalatai mutatták – csak a korrupció egyszerűbb formáinak leleplezésére volt alkalmas. Mint a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jog országgyűlési biztosának, álláspontom az, hogy a közpénzek átláthatóságát, az információszabadság garanciáinak kiépítését szolgáló intézkedések, törvénymódosítások segítenék hatékonyan a korrupció visszaszorítását” – szól az állásfoglalás.

Az alkotmány 21. § (3) bekezdésével kapcsolatban az adatvédelmi biztos kifejtette, hogy van alapja egy olyan érvelésnek, mely szerint az alkotmány egyes ren-

delkezéseinek értelmezése csak akkor alkotmányos, ha az az alaptörvény egyéb rendelkezéseivel is összhangban áll. Nyilvánvalóan vitatható volna, ha például egy parlamenti vizsgálóbizottság az alkotmány 21. § (3) bekezdését úgy értelmezné, hogy annak alapján joga van bárki magántitka, esetleg vallásos meggyőződése iránt érdeklődni vagy olyan kérdést feltenni, melynek megválaszolásával a megkérdezett saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekménnyel vádolná. Az alkotmány e rendelkezésének nyelvtani értelmezése nem zárja ki például egy olyan parlamenti vizsgálóbizottság létrehozását, amelynek feladata az országgyűlési képviselők vagy akár az állampolgárok szélesebb köre szexuális orientációjának feltárása volna, nem zárja ki, hogy ennek érdekében a bizottság egészségügyi és más szervektől adatokat kérjen. Ez azonban az alkotmány egyik szabályának a másik ellenében való kijátszását jelentené.

Az adatvédelmi biztos állásfoglalását megküldte az Országgyűlés, valamint az Alkotmány- és igazságügyi bizottság elnökének is. E cikk kéziratának lezárásakor a 103/2000. (XII. 20.) országgyűlési határozat változatlan formában van hatályban.

MÁSODIK ÜTKÖZET: KÖZTISZTVISELŐK, BÍRÁK, ÜGYÉSZEK, FEGYVERES TESTÜLETEK TAGJAI VAGYONNYILATKOZATA

A vagyonyilatkozatok körüli jogviták újabb fejezete 2000 júliusában kezdődött, amikor a Belügyminisztérium az adatvédelmi biztosnak megküldte véleményezésre a köztisztviselők jogállásának átfogó rendezéséről szóló törvény tervezetét. A tervezet – számos, az adatvédelmet nem érintő módosítás mellett – célul tűzte a köztisztviselők kötelező vagyonyilatkozatának bevezetését. Ezzel kapcsolatosan az adatvédelmi biztos 2000 augusztusában kelt állásfoglalásában¹⁹ számos kifogást fogalmazott meg, és hangsúlyozta, hogy a vagyonyilatkozat a kívánt cél elérésére – a „méltatlanná vált köztisztviselők kiszűrésére” – alkalmatlan, a tervezett jogkorlátozás nem felel meg az alkotmányosság követelményének.

A tervezetet az ősz folyamán átdolgozta az előterjesztő, de az újabb változat szövegét már nem küldte meg az adatvédelmi biztosnak. A biztos így csak a törvényjavaslat parlamenti beterjesztésekor, 2001 januárjában szembesült a ténnyel, hogy véleményét nemcsak hogy figyelmen kívül hagyták, hanem a tervezetbe bekerült az információs önrendelkezési jogot korlátozó számos újabb rendelkezés is.

A Belügyminisztérium közigazgatási államtitkárának címzett újabb állásfoglalásában²⁰ a biztos kifejtet-

te: „a törvényjavaslatban olyan elemek is maradtak, amelyek a személyes adatok védelméhez fűződő alapjog tömeges sérelmét vetítik előre. [...] A tervezett törvényt módosítás, becslésem szerint, akár több tízezer embert (köztisztviselőket, bírákat, ügyészeket, hivatásos állományú tiszteket és családtagjaikat) rendszeres vagyonbevallásra kötelezné, és vagyonuk alakulásának bűnmegelőzési, bűnüldözési célú munkahelyi, illetve hatósági ellenőrzését írná elő anélkül, hogy túlnyomó többségükkel szemben valaha is bűncselekmény gyanúja fogalmazódna meg. Kétséges, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog ilyen súlyos korlátozása arányban áll-e az elérni kívánt – a törvényjavaslatban egyébként alkotmányosan meg nem határozott – céllal, különösen, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a széleskörű vagyonnyilatkozati kötelezettség szabályai az intelligens korrupció leleplezésére aligha alkalmas.”

Az adatvédelmi biztos rendkívül aggályosnak tartotta a törvényjavaslatnak azt az előírását, amely a munkáltatói jogkör gyakorlóját kötelezi az ismételt vagyonbevallások összevetésére, kiszolgáltató helyzetbe hozva ezzel a köztisztviselőt. Az állásfoglalás kifogásolta, hogy a köztisztviselői vagyonbevallást minden esetben meg kell küldeni a vagyonnyilatkozatok ellenőrzésére e törvény által felállított Közszolgálati Ellenőrzési Hivatalnak, amely a vagyonnyilatkozatokat így központi, készletező adatbázisba gyűjti, jöllehet a hivatalnak csak azokkal lenne teendője, akik vagyongyarapodásukról nem tudnak a munkáltatói jogkör gyakorlója előtt elszámolni és akikkel szemben ellenőrzési eljárást kell indítani. Ez a készletező adatgyűjtés ellentétes a célhoz kötött adatkezelésnek az adatvédelmi törvényben megfogalmazott előírásával.

A törvényjavaslatot az Országgyűlés kis módosításokkal 2001 májusában elfogadta, s az júliusban hatályba is lépett. Rendelkezései alapján a Közszolgálati Ellenőrzési Hivatal jelenleg mintegy 130 000 személy vagyonnyilatkozatát kezeli (ebből 50 000 a vagyonbevallásra kötelezett és 80 000 a hozzátartozó).²¹

A törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény módosítása révén vagyonbevallásra kötelezte a bírákat, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény módosításával az igazságügyi alkalmazottakat, az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény módosításával az ügyészeket, az ügyészségi tisztviselőket, ügykezelőket és fizikai alkalmazottakat is, valamint az e személyekkel közös háztartásban élő ház- és élettársakat, gyermekeket. Arra vonatkozó pontos adat, hogy ez utóbbi körbe hány személy tartozik, jelenleg nem áll rendelkezésre.

HARMADIK ÜTKÖZET: ÚJABB TÖRVÉNYTERVEZET A VAGYONNYILATKOZATRA KÖTELEZETTEK KÖRÉNEK KISZÉLESÍTÉSÉRŐL

2000 decemberében az igazságügyi miniszter az adatvédelmi biztosnak véleményezésre megküldte a korrupció elleni kormányzati stratégiáról szóló kormányhatározat tervezetét, valamint ennek mellékleteként a vagyonbevallási nyilatkozatról szóló törvénytervezetet. Ez utóbbival kapcsolatban – amely a közhatalmat gyakorlókkal és a közpénzek felett rendelkezőkkel tovább kívánta bővíteni a vagyonnyilatkozatra kötelezettek körét – az adatvédelmi biztos immáron sokadszorra volt kénytelen megismételni aggályait.²² A biztos ismét az Alkotmánybíróság sokat idézett határozataira és az alapjogi korlátozások alkotmányos kritériumaira hivatkozott. Megállapította, hogy „az előterjesztés nem tartalmaz arra vonatkozó elemzéseket, amelyek igazolnák, hogy a létrehozandó új nyilvántartás valóban elkerülhetetlen és alkalmas eszköze a korrupció visszaszorításának”. Felhívta az igazságügy-miniszter figyelmét, hogy a törvény céljaként csak a jogszerűtlen vagyongyarapodás ellenőrzése tekinthető alkotmányosnak, és hogy nincs olyan alkotmányos indok, amely a meglévő vagyon és a törvényes vagyongyarapodás nyilvánossága mellett szólna. Ezért javasolta a tervezet átdolgozását. A biztos – egyéb észrevételei mellett – nyomatékkal hangsúlyozta: ahhoz, hogy az újabb vagyonnyilatkozatok kezelésére felállítandó hivatal adatkezelése alkotmányos legyen, részletesen kell szabályozni, mely szervektől milyen adatokat kérhet a vagyonnyilatkozatok valódiságának ellenőrzése során, továbbá hogy mely adatokat miként hozhat nyilvánosságra. Ezzel egyidejűleg számos törvényt módosítás szükséges ahhoz, hogy az ellenőrzés céljából adatszolgáltatásra kötelezett szervek (APEH, földhivatalok, illetékhivatalok, bankok, munkáltatók stb.) az adattovábbításhoz törvényi felhatalmazással rendelkezzenek. Ennek hiányában törvényi kollízió áll fenn.

Az Országgyűlés első adatvédelmi biztosa – mint-hogy hatéves megbízatása 2001. június 30-án lejárt – már nem szembesülhetett észrevételeinek fogadtatásával és már nem volt lehetősége álláspontjának újbóli kifejtésére, amikor 2001 júliusának első napjaiban az igazságügy-miniszter az átdolgozott és az „egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetlenségéről és vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségéről” címet viselő újabb tervezetet az Országgyűlési Biztosok Hivatalába véleményezésre megküldte. De ez már átvezet a vagyonnyilatkozat-történet eddigi utolsó fejezetéhez.

NEGYEDIK ÜTKÖZET: AKIK EDDIG KIMARADTAK

2001 szeptemberében az Igazságügyi Minisztérium a parlament elé terjesztette azt a törvénycsomagot, amely mintegy tucatnyi törvénymódosítással minden eddiginél szélesebb körre kívánta kiterjeszteni a vagyonynyilatkozat-tételi kötelezettséget. A tervezethez az adatvédelmi biztost helyettesítő jogkörében eljárva az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettese – az Adatvédelmi Biztos Irodájának segítségével – fogalmazott meg észrevételeket,²³ melyeket eljuttatott az Országgyűlés Alkotmány- és igazságügyi bizottságához. A helyettes ombudsman – az adatvédelmi biztos korábbi állásfoglalásaira támaszkodva – a törvényjavaslat egészével és részleteivel szemben is súlyos alkotmányossági aggályokat fogalmazott meg. Az előzmények ismeretében aligha meglepő fejlemény, hogy e kifogások teljesen visszhangtalanok maradtak.

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a parlament által 2001 decemberében megszavazott törvény a törvényhozónak az információs önrendelkezési jogra mért egyik legsúlyosabb csapása. A törvényjavaslathoz fűzött miniszteri indokolás általános részének²⁴ nyelvi zavarossága, stiláris színvonalá hű tükrö az alkotói észjárásnak, amely e törvénnyel – a parlamenti képviselők, a köztisztviselők, a bírák és ügyészek után – újabb több tízezer embert (ideértve a legfőbb közjogi személyeket) igyekszik potenciális bűnözőként kezelve jogaiban korlátozni. S ez a magyar jogállami kultúra legalább olyan súlyos sérelme, mint amilyen a törvény egyes paragrafusaiban tetten érhető. A törvény a következő személyi körre terjesztette ki a vagyonynyilatkozat-tételi kötelezettséget: a köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság tagjai, az országgyűlési biztosok, a polgármesterek, a helyi önkormányzati képviselők, a közjegyzők, a költségvetési és egyéb pénzeszközökkel, az állami és önkormányzati vagyonnal kapcsolatban döntési jogosultsággal rendelkező, valamint azon közalkalmazottak, akik a pénzeszközök felhasználására, a gazdálkodás ellenőrzésére jogosultak (a konkrét munkaköröket, amelyek betöltéséhez vagyonynyilatkozat szükséges, az illetékes miniszter rendeletben állapítja meg). Vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett immár a Magyar Nemzeti Bank elnöke, alelnökei, a monetáris tanács tagjai, az MNB alkalmazottai, az Állami Számvevőszék elnöke, elnökhelyettesei, vezetői és számvevői, az Állami Vagyonkezelő és Privatizációs Rt. igazgatósági, felügyelő bizottsági elnöke és tagjai, vezető alkalmazottai, valamint a Magyar Fejlesztési Bank Rt. elnök-vezérigazgatója, igazgatósági és felügyelő bizottsági elnöke, tagjai, vezető alkalmazottai, a Gazdasági Versenyhivatal elnöke, elnökhelyettesei, a Versenytanács tag-

jai és a vizsgálók, a közbeszerzési biztosok, a közalapítványok és a köztestületek vezető tisztségviselői, az egyedi állami, önkormányzati támogatások döntéshozatalában vagy döntéshozatalában részt vevő egyes személyek, végül a felsorolt személyekkel egy háztartásban élő házas- és élettárs, valamint gyermek.

Meggyőződésem, hogy az egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetetlenségéről és vagyonynyilatkozat-tételi kötelezettségéről szóló 2001. évi CIII. törvény (a továbbiakban: Vnytv.) tizenöt szakaszának egyike sem állja ki az alkotmányosság próbáját. A törvény egészének alkotmányosságát kérdőjelezi meg, hogy nemcsak hogy teljesen figyelmen kívül hagyja az adatvédelmi biztosnak a korábbi hasonló szabályozásokkal kapcsolatban megfogalmazott kifogásait, de nem felel meg a személyes adatkezelésre vonatkozó, az Alkotmánybíróság és az adatvédelmi törvény által támasztott egyik legfontosabb követelménynek: a célhoz kötöttség elvének.

Az adatvédelmi törvény 5. §-a szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, joggyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig. A jogalkotó ezúttal sem igazolta, hogy a törvényben felsorolt személyek vagyonynyilatkozatra kötelezése a korrupció megakadályozásának elengedhetetlen és alkalmas eszköze.²⁵ A törvényben előírt adatkezelés ugyanakkor egyfajta készletező adatgyűjtést jelent, amelynek alkotmányellenességét az Alkotmánybíróság a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatában megállapította.

Szétfeszítené jelen írás kereteit, ha a törvény valamennyi, alkotmányosan kifogásolható rendelkezését sorra venném. Ehelyett csupán a legfontosabb kérdésekre igyekszem a figyelmet felhívni.

A vagyonynyilatkozatok nyilvánossága

Tekintve, hogy a személyes adatok nyilvánosságra hozatala az információs önrendelkezési jog legsúlyosabb korlátozását jelenti, fokozottan érvényesül a korlátozás indokolására és egyértelmű szabályozására vonatkozó elvárás. A Vnytv. a felsorolt személyi kör vagyonynyilatkozatával kapcsolatos adatkezelési szabályokat illetően vagy a képviselőkre, vagy a köztisztviselőkre vonatkozó törvényi rendelkezések alkalmazását írja elő. (Míg az előbbiek esetében a vagyonynyilatkozat nyilvános, vagyis azt az Országgyűlés elnöke köteles nyilvánosságra hozni, az utóbbiak esetében a vagyonynyilatkozat nem nyilvános.) A Vnytv. jelenlegi rendelkezéseiből azonban még az sem állapítható meg egy-

értelműen, kik azok, akiknek vagyonynyilatkozata nyilvános, s a nyilvánosság vajon kötelező nyilvánosságra hozatalt jelent-e, vagy csupán hogy azt – kérelemre – bárki megismerheti. Az országgyűlési biztosok esetében a Vnytv. az országgyűlési képviselői vagyonynyilatkozat szabályait rendeli alkalmazni, külön is megállapítva, hogy a vagyonynyilatkozat nyilvános.²⁶ A köztársasági elnök esetében azonban – aki szintén a képviselőkhez hasonló vagyonynyilatkozatra kötelezett – hiányzik a nyilvánosságra vonatkozó külön utalás. Az alkotmánybírók esetében ugyanakkor a Vnytv. a köztisztviselői vagyonynyilatkozatra vonatkozó szabályok alkalmazását írja elő, mégis elrendeli azok nyilvánosságát.²⁷ Az már szinte apróságnak tekinthető mulasztás, hogy a törvény nem határozza meg, mit jelent az alkotmánybírók esetében a nyilvánosság, azaz kinek és milyen módon kell arról gondoskodnia. Hasonló értelmezési nehézségekbe ütközünk az Állami Számvevőszék vezető tisztségviselőire vonatkozó szabályok esetében is. Míg a Számvevőszék elnökének, elnökhelyetteseinek vagyonynyilatkozatára a képviselői vagyonynyilatkozat szabályait kell alkalmazni, azok tehát – feltehetőleg – nyilvánosak, a többi vezető és a számvevők esetében a köztisztviselői vagyonynyilatkozat szabályai az irányadók. A törvény azonban ez utóbbiak esetében külön „megjegyzi”, hogy e vagyonynyilatkozatok nem nyilvánosak – jöllehet a köztisztviselői törvény alkalmazásából következően eleve nem azok.

Ezzel a talán túlságosan hosszúra nyúlt és felesleges szószálhasogatásnak tűnő fejtegetéssel a céloom csupán annak érzékeltetése volt, hogy a Vnytv. átgondolatlan és hanyagul megfogalmazott rendelkezései teljes bizonytalanságban tartják azt, aki arra a kérdésre keresi a választ, hogy kinek és milyen mértékben korlátozott az információs önrendelkezési joga, de bizonytalanságban tartja a jogalkalmazókat is, akiknek a vagyonynyilatkozatokkal kapcsolatosan adatkezelői feladataik vannak. A vagyonynyilatkozatok nyilvánosságával kapcsolatos rendelkezések bizonytalanságából fakadó alkotmányossági aggályoknál nem kevésbé súlyos kérdés azonban, hogy vajon milyen indokok szólnak amellett, hogy míg az alkotmánybírók vagy a közhatalmat nem gyakorló, ráadásul szigorú és kötött költségvetési szabályok között működő országgyűlési biztosok vagyonynyilatkozata nyilvános, az ÁPV Rt. vagy a Magyar Fejlesztési Bank vezetőinek vagyonynyilatkozata nem. Milyen alkotmányos megfontolás indokolja, hogy egy néhány száz fős település önkormányzati képviselőjének vagyonynyilatkozatát közzétegyék, a Gazdasági Versenyhivatal vagy a Magyar Nemzeti Bank vezetőjét pedig nem? Miként felel meg egy ilyen szabályozás az alkotmány diszkriminációt tiltó szabályának vagy az alapjogi korlátozás arányossági követelményének?

Az Alkotmánybíróság hivatkozott 60/1994. (XII. 24.) AB határozatában is csupán az olyan adatok nyilvánosságát tartotta indokoltnak, amelyek a közhatalmat gyakorlók köztevékenységének megítélése szempontjából jelentősek lehetnek. Akárcsak az országgyűlési képviselők esetében, itt is válaszra vár az a kérdés, hogy egy közfeladatot ellátó személy vagyoni viszonyaira vonatkozó adat ismerete az érintett köztevékenységének megítélése szempontjából milyen jelentőséggel bír.

A kötelezettek köre

Az adatvédelmi törvény egyik sarkalatos szabálya, hogy az információs önrendelkezési jog korlátozását jelentő kötelező adatszolgáltatást csak törvényben lehet elrendelni. Ez a rendelkezés az alkotmány 8. § (2) bekezdésén alapul, amely kimondja, hogy a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. A Vnytv. 7. § (1) bekezdése ezzel szemben felhatalmazza az illetékes minisztereket, hogy rendletben állapítsák meg azokat a munkaköröket, amelyek betöltéséhez a közalkalmazottnak vagyonynyilatkozatot kell tennie. Ez a szabály annak ellenére maradt benne a törvény szövegében, hogy a parlamenti vitában ellenzéki képviselők határozottan kifogásolták. A törvény előterjesztőjének nevében az Igazságügyi Minisztérium politikai államtitkára azal látta elintézettnak a kérdést, hogy kijelentette: „A közalkalmazottak tekintetében az ágazati miniszter nemhogy ezt határozza meg a hatályos jogrend alapján, hanem még azt is, hogy melyek az alkalmazási feltételek. [...] Tehát a miniszternek mint többen a kevesebb benne lévő jogosítványát vitatni, ez nem tűnik jogilag koherensnek és logikus elgondolásnak.”²⁸ Valószínűleg elkerülte a válaszoló figyelmét, hogy ez utóbbi esetben egy alkotmányos jog korlátozásáról van szó, az alkalmazási feltételek megállapítása viszont nem alkotmányossági kérdés.

A vagyongyarapodás ellenőrzése

A Vnytv. az előzőekben felsorolt személyi kör vagyongyarapodásának ellenőrzésére több ezer újabb testületet, illetve személyt hatalmaz fel: az alkotmánybírák esetében az Alkotmánybíróság teljes ülését, a közjegyzők esetében a területi kamarák elnökségét, a Magyar Nemzeti Bank alkalmazottainak esetében a bank elnökét, a Számvevőszék vezetőinek és számvevőinek esetében a Számvevőszék elnökét, a Gazdasági Versenyhivatal vizsgálóinak esetében a hivatal elnökét, a köztisztviselők és közalapítványok vezetői esetében az Állami Számvevőszéket, a helyi önkormányzati képviselők esetében pedig az ország több mint háromezer önkormányzata szer-

vezeti és működési szabályzatában erre kijelölt bizottságot. Ehhez feltétlenül hozzá kell tenni, hogy a törvény a vagyonyilatkozatok ellenőrzésével kapcsolatos eljárásról, az igényelhető adatok köréről egyetlen szót sem szól. A jogalkotó továbbá azokat a törvényeket sem módosította, amelyek a vagyonyilatkozatok ellenőrzése kapcsán adatközlésre kötelezett szervek (állami hivatalok, bankok, munkáltatók stb.) adatkezelését szabályozzák – jöllehet a törvény első változatának véleményezősekor, 2000 decemberében az adatvédelmi biztos mindkét hiányosságra felhívta a jogalkotó figyelmét.

Egyéb alkotmányossági aggályok

Noha nem a személyes adatok védelméhez való alapjogot érinti, mégis nehéz szó nélkül hagyni a törvény néhány további, alkotmányosan súlyosan kifogásolható rendelkezését. Az adatvédelmi biztos – „hatáskörét” kétségkívül némileg túllépve – már 2000 decemberében, a korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról szóló kormányhatározat tervezetét véleményezve észrevételezte, hogy a Magyar Köztársaságban a köztársasági elnök jogállására, feladataira, összeférhetetlenségére vonatkozó valamennyi szabályt az alkotmány tartalmazza. Számára bármilyen kötelezettséget csak az alkotmány írhat elő, ezért ahhoz, hogy vagyonyilatkozat készítésére legyen kötelezhető, alkotmánymódosításra van szükség. Az alkotmány 30. § (2) bekezdése szerint a köztársasági elnök tiszteletdíjáról, kedvezményeiről és az őt megillető költségtérítés összegéről szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Az Országgyűlés a köztársasági elnök vagyonyilatkozattételi kötelezettségéről szó szabályt „nemes egyszerűséggel” és a jogállam dicsőségére egyszerűen beleillesztette a köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a Legfelsőbb Bíróság elnöke tiszteletdíjáról és juttatásairól szóló 2000. évi XXXIX. törvény szövegébe. Az alkotmány illeten megkerüléséhez képest voltaképpen kisebb jelentőségű, hogy a Vnytv. 13. § (1) bekezdése, anélkül, hogy az Állami Számvevőszékről szóló kétharmados törvényt egyidejűleg módosította volna, a köztestületek és közalapítványok vezető tisztségviselői vagyonyilatkozatának ellenőrzését mintegy ötletszerűen az ettől merőben eltérő alkotmányos feladatot ellátó Számvevőszék kötelezettségévé teszi.

Írásom megjelenésekor Magyarországon több százezer ember teljes vagyonáról létezik papír alapú és elektronikus nyilvántartás a különböző hivatalokban. Ma még

azt sem tudjuk, mikor születik újabb ötlet a kötelezeti kör további szélesítésére. Eközben közéletünk korrupciós vagy korrupciógyanús botrányoktól hangos. Magyarország egy tapodtat sem lépett hátrébb a korrupcióval fertőzött országok listáján. Nap mint nap tanúi vagyunk annak, hogyan igyekeznek az állami hivatalok közfeladatokat magánvállalkozásokba átszervezni, a közpénzek elköltését részvénytársaságok kezébe adni, az állam gazdálkodásával kapcsolatos információkat üzleti titoknak álcázni, a nyilvános közbeszerzési eljárásokat kikerülni, s mindezzel az állampolgárok közérdekű adatok megismeréséhez való jogát aláásni. Pedig Majtényi László, a Magyar Köztársaság első adatvédelmi biztosa már működésének elején figyelmeztetett: „Ki tudja megbecsülni, hány kitűnő rendőrt pótolhat az, ha – amint az Adatvédelmi Biztos Irodája állandóan szorgalmazza – a jelenleginél szigorúbban érvényesítjük az adatvédelmi törvénynek azt a szabályát, amely szerint a közfeladatot ellátó szerv vagy személy a feladatkörébe tartozó ügyekben – ideértve a gazdálkodásával kapcsolatos ügyeket is – köteles elősegíteni a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását. Ha majdnem minden titkot (minden titkot nem lehet még itt sem megszüntetni) eloszlátunk a közpénzek elköltése környékén. Ha tehát ezt a szabadságjogot valamivel komolyabban vennénk, esetről esetre kényelmetlen helyzetbe hoznánk talán az állam szerveit, ugyanakkor felbecsülhetetlen segítséget is kapna ezzel az állam. Rákényszerülne arra, amire egyébként kevés hajlandóságot mutat, hogy végre önmagát racionalizálja, és ne a társadalmat kívánja mindig megfegyelmezni.”²⁹

JEGYZETEK

1. *Írások a korrupcióról*, szerk. GOMBÁR Csaba, HANKISS Elemér, LENGYEL László, VOLOSIN Hédi, Budapest, Helikon Kiadó–Korridor Politikai Kutatások Központja, 1998, 7.
2. ABH 1991. 40.
3. Adatvédelmi törvény 19. § (4) bekezdés.
4. ABH 1994. 342.
5. Itt és most nincs mód kitérni annak elemzésére, hogy a közhatalmat gyakorlók körén túl az úgynevezett közszereplőkre is kiterjeszthetők-e a szigorúbb szabályok s ezzel az állam átláthatóságának követelménye alkalmazható-e a nem közhatalmi szférára is.
6. Jól jelzi a fogalmi bizonytalanságot, hogy sem a szakirodalomban, sem a jogszabályokban, de még az alkotmánybírósági határozatokban sem tudott kialakulni egységes kategória annak a személyi körnek a meghatározására, amelynek magánszférája, ezen belül személyes adatai indokoltan kisebb védelmet élveznek. A nemzetközi gyakorlatban leginkább a közszereplő (public figu-

- re) kifejezés terjedt el. Az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről szóló törvény (az ügyvezető ügynöktörvény) felülvizsgálata kapcsán az Alkotmánybíróság a 60/1994. (XII. 24.) AB határozatában közhatalmat gyakorló vagy a politikai közéletben részt vevő személyekről beszél – köztük azokról, akik a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítják. A törvény módosításakor, 2000 júniusában az Országgyűlés annak eredeti címét is megváltoztatta, mégpedig a következőképpen: „Egyes fontos, valamint közbizalmi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről.” Az adatvédelmi törvény közfeladatot ellátó személyeket említi, s én ezt a meghatározást tartom az információszabadság eszméjével, azaz az állam átláthatóságának elvével a leginkább összeegyeztethetőnek.
7. Az adatvédelmi biztos szerepét ezekben a vitákban az magyarázza, hogy az adatvédelmi törvény 25. § (1) bekezdése egyfajta előzetes normakontroll elvégzésének feladatával ruházta fel: „Az adatvédelmi biztos figyelemmel kíséri a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánossága érvényesülésének feltételeit. Javaslatot tesz az adatkezelést és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő jogszabályok megalkotására, illetve módosítására, véleményezi az ilyen jogszabályok tervezetét.” Hozzá kell azonban ehhez tenni, hogy míg az Alkotmánybíróság határozatai kötelezők, az adatvédelmi biztos állásfoglalásai nem kötik a jogalkotót.
 8. Az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény módosításáról szóló 1997. évi V. törvény preambuluma.
 9. 518/J/1996-2.
 10. 1997. évi V. törvény.
 11. Az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény új 22. §-a:
 „(1) A vagyonnyilatkozatokat és a bejelentési kötelezettség alá tartozó tevékenységeket, valamint az összeférhetetlenséggel kapcsolatos minden nyilvántartást az Országgyűlés Mentelmi, összeférhetetlenségi és mandátumvizsgáló bizottsága vezeti.
 (2) Az e törvény 1. számú melléklete szerinti vagyonnyilatkozatba csak a Mentelmi, összeférhetetlenségi és mandátumvizsgáló bizottság tagjai tekinthetnek be összeférhetetlenségi eljárás megindítása esetén.
 (3) Az e törvény 2. számú melléklete szerinti nyilatkozatot az Országgyűlés elnöke nyilvánosságra hozza.”
 12. ABH 1997. 130.
 13. Fontosnak tartom itt megjegyezni: az érvelésnek az az eleme, hogy a képviselői vagyonnyilatkozat szabályozásakor a képviselők úgymond saját ügyükben döntenek, azaz saját jogaikat korlátozzák, súlyos félreértésre adhat okot. Az adatvédelmi törvény idézett szabálya szerint személyes adatot jogszerűen lehet kezelni az érintett hozzájárulásával. Amikor azonban a képviselők törvényt hoznak saját vagyonnyilatkozatukról, az semmiképpen sem tekinthető az érintett hozzájárulásának. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a törvény azokra a képviselőkre is vonatkozik, akik bármilyen okból nem szavazták meg a törvényt. Vonatkozik továbbá minden, később mandátumot szerzett képviselőre is. Márpedig a hozzájárulásnak tájékozott és egyértelmű személyes beleegyezésen kell alapulnia.
 14. ABH 1997. 130, 144.
 15. Uo.
 16. A képviselői vagyonnyilatkozatokra vonatkozó szabályozást azóta a parlament többször módosította. Így például az eredeti két – egy teljes és egy kivonatos – vagyonnyilatkozat helyett ma a törvény csak egy nyilvános nyilatkozatot ír elő. A törvénnyel kapcsolatos alkotmányossági aggályok azonban változatlanok.
 17. Alkotmány 21. § (3) Az országgyűlési bizottságok által kért adatokat mindenki köteles a rendelkezésükre bocsátani, illetőleg köteles előttük vallomást tenni.
 18. 99/A/2001-2.
 19. 498/J/2000-2.
 20. 498/J/2000-10.
 21. <http://www.b-m.hu>.
 22. 903/J/2000-2.
 23. 752/J/2001.
 24. „Alapvető jogállami követelmény, hogy a közmegbízást teljesítő feladataik ellátása során fokozott elvárásoknak feleljenek meg. A közhatalmi és más közfeladatok ellátásában, különösen a közpénzekről való döntéshozatalban felelősséget viselő személyekre olyan, törvényben meghatározott követelményrendszernek kell vonatkoznia, amely biztosítja a közbizalom érvényesülését. A közérdek megvalósításában közreműködő személyekre olyan szabályozást kell kialakítani, amely lehetővé teszi annak intézményes kizárását, hogy a magánérdek bármilyen módon befolyásolhassa a közfeladat ellátását. Egyúttal biztosítani kell a befolyásmentesség ellenőrizhetőségét és a közfeladat ellátásának nyilvánosságát, amelynek egyik alapvető eszköze az említettek vagyoni helyzetének átláthatósága.” [sic!]
 25. Külön tanulmányt érdemelne ezzel összefüggésben az igazságügy-miniszteri indokolás elemzése. A szöveg egyetlen egyszer sem említi, hogy e törvény tömeges alapjogi korlátozással járó kötelezettséget ír elő s hogy ennek milyen alkotmányos alapja van. Ehelyett az ügyszöveg méltatlan, helyenként már-már paródiába hajló színvonalon igyekszik megokolni a szabályozás szükségességét. „Nincs a kiemelkedő tisztséget betöltő köztársasági elnöknek vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettsége. Ennek előírása mindenképpen indokolt, tekintettel arra, hogy a többi közjogi méltóság tesz vagy fog tenni vagyonnyilatkozatot” – szól az 1. §-hoz fűzött szöveg.
 26. Vnytv. 3. § (1) bekezdés.
 27. Vnytv. 2. § (2) bekezdés.
 28. http://www.mkogy.hu/naplo98/238/n238_080.htm.
 29. *Az adatvédelmi biztos beszámolója 1995–1996*, Bp., Adatvédelmi Biztos Irodája, 1997, 32–33.